

Indicator	
	Status van soorten en habitats
Meting	
	Staat van instandhouding (SVI) van de habitats van de Habitatrichtlijn in het Schelde-estuarium
Beleidscontext	
EU Habitatrichtlijn (92/43/EEG) Langetermijnvisie Schelde-estuarium	
Waarom deze meting?	
<p>Het streefbeeld 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium verwijst naar de EU-richtlijnen met betrekking tot biodiversiteit en habitatbescherming als basis voor de maatschappelijke erkenning en het vastleggen van de unieke waarden van het Schelde-estuarium (van mondingsgebied tot Gent).</p> <p>In het kader van de Europese Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) moeten lidstaten zesjaarlijks rapporteren over de staat van instandhouding (SVI) van de habitats van Europees belang, de zogenaamde 'bijlage I habitats', op biogeografisch niveau⁽¹⁾. De SVI geeft op basis van objectieve criteria (oppervlakte, areaal, kwaliteit en toekomstperspectief) aan of een habitat zich in een 'Gunstige', 'Matig ongunstige', of 'Zeer ongunstige' toestand bevindt⁽²⁾. Instandhoudingsdoelstellingen bepalen de wetenschappelijke maatlaten waaraan de staat van instandhouding moet worden getoetst⁽³⁾. Een toetsing van de instandhoudingsdoelstellingen op niveau van de individuele Speciale Beschermingszones (SBZ) of Habitatrichtlijngebieden is wenselijk naar de toekomst toe. Deze rapportage is immers de meest geschikte om de SVI van de prioritair beschermde habitats van het Schelde-estuarium op te volgen. Hoe deze rapportage eruit zal zien en wanneer die zal worden gerapporteerd is vooralsnog niet duidelijk.</p> <p>De 'beschermingsstatus' (BS) van de bijlage I habitats op SBZ-niveau, die eveneens minimaal zesjaarlijks moet worden gerapporteerd aan Europa, kan een aanwijzing geven van de toestand van die 'bijlage I habitats' in de SBZ's van het Schelde-estuarium. De beschermingsstatus geeft op basis van objectieve criteria (structuur, functies, herstel mogelijkheden) aan of een habitat zich in 'Uitstekende' (A), 'Goede' (B), of 'Deels aangetaste' (C) toestand bevindt⁽⁴⁾. De relatie van de 'beschermingsstatus' met een eventuele toekomstige rapportage van de staat van instandhouding of situatie op gebiedsniveau is niet éénduidig. Momenteel loopt in Vlaanderen het project "concipiëren monitoring Natura 2000 en beheer" (tot in 2012) en pas dan zal duidelijk zijn waarvoor en hoe die monitoring zal lopen. Ook in Nederland is de toekomstige rapportage nog geen uitgemaakte zaak.</p> <p>Een overzicht van de verschillende rapportages is te vinden bij de opmerkingen punt (7).</p>	
Streefdoel(en)	
Het waarborgen van een gunstige staat van instandhouding van de habitats (bijlage I) van de Habitatrichtlijn.	
Parameters	
(i)	Aantal van habitats van de Habitatrichtlijn (bijlage I) per klasse van de beschermingsstatus (3 klassen), per Habitatrichtlijngebied van het Schelde-estuarium

Ruimtelijk bereik	
NL	VL
De huidige 3 Habitatrictlijngebieden: Westerschelde & Saeftinghe, Zwin & Kievittepolder, Vlake van de Raan, en alle toekomstige nieuwe aanwijzingen van SBZ in het studiegebied ⁽⁵⁾	Het huidige Habitatrictlijngebied Schelde- en Durmeestuuarium van de Nederlandse grens tot Gent en alle toekomstige nieuwe aanwijzingen van SBZ in het studiegebied ⁽⁵⁾
Temporeel bereik	
NL	VL
BS: 2004, gedeeltelijke actualisatie in 2008	BS: 2001, gedeeltelijke actualisatie in 2008 (uitbreiding SBZ 'Schelde- en durmeestuuarium' met de vaargeul)
Databronnen NL	
<p>Dataverancier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; Programmadirectie Natura 2000 <p>Contactpersoon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Annemiek Adams (a.s.adams@minlnv.nl), beleidsmedewerker Kennis & Systeem Natura 2000 <p>Toegankelijkheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data op te vragen bij aangegeven contactpersoon <p>Formaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Shape - Beschermingsstatus van habitats: Databank voor standaardgegevensformulieren, (Standard Data Forms, SDF's) 	
Databronnen VL	
<p>Dataverancier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) <p>Contactpersonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Valérie Goethals (valerie.goethals@inbo.be) - Beschermingsstatus & SVI: Desiré Paelinckx (desire.paelinckx@inbo.be) <p>Toegankelijkheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data op te vragen bij aangegeven contactpersonen <p>Formaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Shape - Beschermingsstatus van habitats: Databank voor standaardgegevensformulieren (Standard Data Forms, SDF's) 	

Methodologie NL en VL		
Stappen		Producten
1	Identificeer alle Habitatrictlijngebieden waarvan meer dan 15% van het oppervlak in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium ⁽⁵⁾ gelegen is (zie figuur 1)	Lijst van Habitatrictlijngebieden waarvan meer dan 15% van het oppervlak in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium ⁽⁵⁾ gelegen is
2	Verzamel, per Habitatrictlijngebied, de gegevens over de beschermingsstatus van alle Habitatrictlijnhabitats, en dit voor alle gebieden geïdentificeerd in stap 1	Beschermingsstatus van de Habitatrictlijnhabitats in de Habitatrictlijngebieden van het Schelde-estuarium ⁽⁶⁾
3	Bepaal, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium, het totaal aantal Habitatrictlijnhabitats, waarvoor de BS werd bepaald	Totaal aantal Habitatrictlijnhabitats, waarvoor de BS werd bepaald, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium
4	Bepaal, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium, hoeveel Habitatrictlijnhabitats behoren tot elke klasse (A, B of C) ⁽⁴⁾ van de beschermingsstatus	<u>Aantal Habitatrictlijnhabitats per van de beschermingsstatus per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium</u>
<p>Nota: voor elk van de Habitatrictlijnhabitats waarvoor de beschermingsstatus is bepaald, werd ook de staat van instandhouding op biogeografisch niveau nagegaan (zie ook opmerking 7)</p>		
Aggregatie - desaggregatie		
<p>De meting 'aantal habitats van de Habitatrictlijn per klasse van de beschermingsstatus' kan ook bepaald worden voor het geheel van alle Habitatrictlijngebieden in het Schelde-estuarium samen. Bepaalde habitats komen echter voor in meerdere gebieden waardoor meerdere evaluaties van de beschermingsstatus mogelijk zijn en deze dan gecumuleerd worden in de totale meting.</p>		
Betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van data en methodologie		
<p>De 'beschermingsstatus' maakt deel uit van de standaardgegevensformulieren (Standard Data Forms of SDF's) die de lidstaten minimaal zesjaarlijks moeten opstellen voor rapportage aan Europa. Met de standaardgegevensformulieren wordt (o.a. met de gegevens over de beschermingsstatus van soorten en habitats per SBZ) ook inzicht verkregen in het relatief belang van die SBZ's voor de verschillende prioritair beschermde habitattypes en soorten. Er is echter een kwalitatief verschil tussen de criteria voor SVI en BS. De beoordeling van de staat van instandhouding van Habitatrictlijnhabitats op biogeografisch niveau⁽²⁾ berust op meer stringente criteria dan de criteria voor de beoordeling van de beschermingsstatus⁽⁴⁾ op SBZ-niveau. Het vaak grote verschil tussen de regionale SVI en de beschermingsstatus op gebiedsniveau hangt o.a. samen met het feit dat in deze laatste rekening wordt gehouden met de vooruitzichten voor het functioneren van de habitattypen (potenties rekening houdende met de ongunstige factoren enerzijds en alle realistisch geachte beschermingsmaatregelen anderzijds) en met herstel mogelijkheden. Binnen het Schelde-estuarium zijn deze doorgaans gunstig, zodat verwacht wordt dat een eventuele huidige slechte kwaliteit (SVI) zal / kan verbeteren. Verder zijn sommige habitats maar voor een klein aandeel van hun oppervlakte aanwezig in het estuarium (Paelinckx, D., pers. comm.).</p> <p>Voorts is de beoordeling van de onderliggende elementen voor de criteria van de beschermingsstatus niet beschikbaar in de SDF-databank waardoor niet kan worden</p>		

opgemaakt waar de specifieke problemen zich voordoen.

Voor de opdatering van de SDF-databank wordt nog nagedacht over hoe men het onderscheid kan maken tussen een verandering van de beschermingsstatus omwille van nieuwe kennis en verbeterde inzichten of een verandering die effectief wijst op een positieve/negatieve trend met betrekking tot deze BS.

Uitwerking van de meting: verbetering en toekomst

Het blijft wachten op uitsluitsel over een rapportering van de staat van instandhouding of situatie van de habitatrictlijnhabitats op SBZ-niveau om een goede, gebiedsgerichte inschatting te kunnen maken van de bescherming van habitats van Europees belang voor het gehele Schelde-estuarium.

Ondertussen is voortgang gemaakt in de standaardisering van de rapportage, aan de hand van de 'beschermingsstatus' van de Habitatrictlijnhabitats per Habitatrictlijngebied, in de SDF-databank.

Actualisatie- inspanning

De lidstaten dienen zesjaarlijks te rapporteren over de staat van instandhouding (SVI) van de Habitatrictlijnhabitats op biogeografisch niveau.

De SDF-databank moet eveneens minimaal om de zes jaar geactualiseerd te worden of bij ingrijpende veranderingen in de SBZ's of bij het verwerven van nieuwe inzichten.

Er zal steeds moeten worden nagegaan of de nieuwe gegevens bruikbaar zijn voor trendanalyse en vergelijking met de voorheen gerapporteerde data. Tot op heden is dit niet mogelijk en worden enkel de meest recente data weergegeven in de meting.

Opmerkingen

⁽¹⁾ De rapportage op biogeografisch niveau kan een zicht geven op de staat van instandhouding van de habitats per Habitatrictlijngebied of Speciale Beschermingszone (SBZ) in het Schelde-estuarium, enkel wanneer het relatieve oppervlakte-aandeel van de desbetreffende habitat, dat zich in de Habitatrictlijngebieden van het Schelde-estuarium bevindt, groot is. Deze rapportage is dus alleen geschikt voor habitats die exclusief of grotendeels in het Schelde-estuarium gelegen zijn. Vlaanderen behoort volledig tot de Belgische Atlantische Regio (d.i. België ten noorden van Samber en Maas waarbij ook een stuk van Wallonië hoort). Nederland behoort volledig tot de Nederlandse Atlantische Regio. Met de aanwijzing van Natura 2000 gebieden op zee komt daar ook de Mariene Atlantische Regio bij.

⁽²⁾ Criteria en klassen die gehanteerd worden voor de beoordeling van de staat van instandhouding van de habitats van de Habitatrichtlijn op biogeografisch niveau (bron: Natuurrapport 2007).

STAAT VAN INSTANDHOUDING				
	Gunstig	Matig ongunstig	Zeer ongunstig	Onbekend
Oppervlakte	Oppervlakte stabiel of toenemend EN niet kleiner dan de referentieoppervlakte voor gunstige staat EN geen wezenlijke veranderingen in het verspreidingspatroon binnen het areaal	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Verlies oppervlakte >1 % per jaar OF wezenlijke veranderingen in verspreidingspatroon binnen het areaal OF oppervlakte >10 % kleiner dan referentieoppervlakte voor gunstige staat	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Areaal	Areaal stabiel of toenemend EN niet kleiner dan het referentieareaal voor gunstige staat	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Verlies areaal >1 % per jaar OF de oppervlakte >10 % kleiner dan referentieareaal voor gunstige staat	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Kwaliteit	Structuur en functie (inclusief typische soorten) in goede staat EN geen wezenlijke verslechtering	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Op >25 % van de oppervlakte is de structuur en functie ongunstig	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Toekomstperspectief	Toekomstperspectief De vooruitzichten zijn uitstekend of goed; de belangrijkste bedreigingen zijn niet wezenlijk; het habitatype zal op lange termijn levensvatbaar zijn	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Sterke negatieve invloed van bedreiging op de soort; slechte vooruitzichten; levensvatbaarheid op lange termijn in gevaar	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Globale beoordeling	Alles 'gunstig' of drie 'gunstig' en één 'onbekend'	Eén of meer 'matig ongunstig', maar geen 'zeer ongunstig'	Eén of meer 'zeer ongunstig'	Twee of meer 'onbekend', gecombineerd met alleen 'gunstig'

⁽³⁾ Voor elke Speciale Beschermingszone (zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied) moeten de lidstaten tegen 2010 instandhoudingsdoelstellingen (IHD) formuleren. Vlaanderen heeft hiervoor eerst Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD) opgemaakt. Nederland heeft de landelijke doelen neergeschreven in het Natura 2000 doelendocument en de profielendocumenten per habitatype en soort. Vervolgens zullen deze globale IHD vertaald worden naar de afzonderlijke Speciale Beschermingszones. Vlaanderen heeft dit voor het Schelde-estuarium avant-la-lettre gedaan in het document 'Adriaensen, F.; Van Damme, S.; Van den Bergh, E.; Van Hove, D.; Brys, R.; Cox, T.; Jacobs, S.; Konings, P.; Maes, J.; Maris, T.; Mertens, W.; Nachtergale, L.; Struyf, E.; Van Braeckel, A.; Meire, P. (2005). Instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium. *Report Ecosystem Management Research Group ECOBE*, 05-R82. Universiteit Antwerpen: Antwerpen, Belgium. 249 + bijlagen pp., [details](#)'. Voor Nederland zijn de doelstellingen op gebiedsniveau te vinden in de (ontwerp-)aanwijzingsbesluiten (http://www2.minlnv.nl/thema/groen/natuur/Natura2000_2006/natura2000.htm). De instandhoudingsdoelstellingen worden vertaald naar beheersmaatregelen in de zogenaamde 'Natuurrichtplannen' in Vlaanderen en 'Natura 2000 beheerplannen' in Nederland.

⁽⁴⁾ Criteria en klassen die gehanteerd worden voor de beoordeling van de beschermingsstatus van de habitats van de Habitatrichtlijn op SBZ-niveau (in de standaardgegevensformulieren of Standard Dataforms, SDF's). De criteria en klassen die zullen worden gehanteerd voor de beoordeling van de staat van instandhouding of situatie op SBZ-niveau zijn nog niet duidelijk.

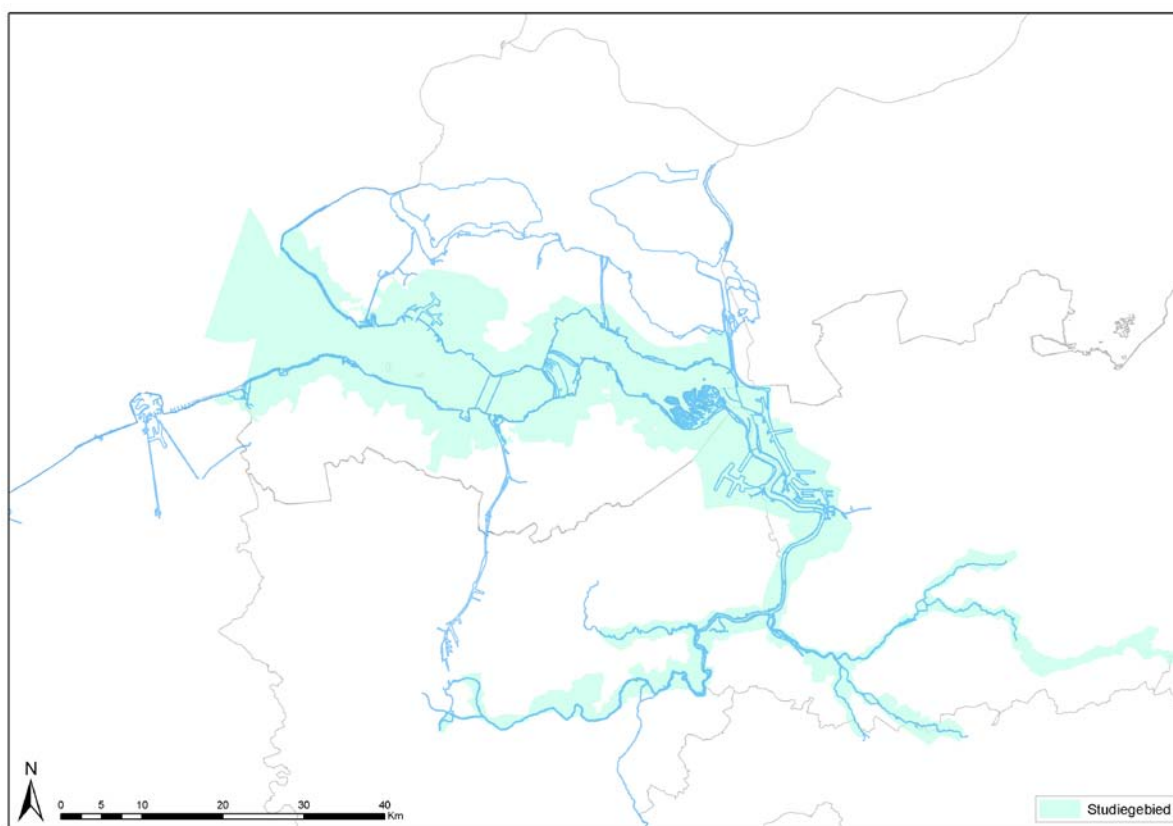
Criteria	Klassen		
Mate van instandhouding van de structuur	Uitstekende structuur (i)	Goed bewaarde structuur (ii)	Passabele of gedeeltelijk aangetaste structuur (iii)
Mate van instandhouding van de functies	Uitstekende vooruitzichten (i)	Goede vooruitzichten (ii)	Passabele of ongunstige vooruitzichten (iii)
Herstelbaarheid	Herstel gemakkelijk (i)	Herstel mogelijk zonder buitensporige inspanningen (ii)	Herstel moeilijk of onmogelijk (iii)
Beschermingsstatus	Uitstekende toestand (A) Uitstekende structuur, ongeacht beoordeling tweede en derde criterium OF Goed bewaarde structuur en uitstekende vooruitzichten, ongeacht beoordeling derde criterium	Goede toestand (B) Goed(e) bewaarde structuur en vooruitzichten, ongeacht beoordeling derde criterium OF Goed bewaarde structuur, passabele/ongunstige vooruitzichten, en herstel gemakkelijk of mogelijk zonder buitensporige inspanningen OF Passabele of gedeeltelijk aangetaste structuur, uitstekende vooruitzichten en herstel gemakkelijk of mogelijk zonder buitensporige inspanningen OF Passabele of gedeeltelijk aangetaste structuur, goede vooruitzichten en gemakkelijk herstel	Deels aangetaste toestand (C) Alle andere combinaties

⁽⁵⁾ Het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin).

Van den Bergh, E.; Van Damme, S.; Graveland, J.; de Jong, D.J.; Baten, I.; Meire, P. (2003). Studierapport natuurontwikkelingsmaatregelen ten behoeve van de Ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium; Op basis van een ecosysteemanalyse en verkenning van mogelijke maatregelen om het streefbeeld Natuurlijkheid van de Lange Termijn Visie te bereiken. Werkdocument RIKZ, 2003.825x. [S.n.]. 99 + annexes pp., [details](#)

Couderé, K.; Vincke, J.; Nachtergaele, L.; Van den Bergh, E.; Dauwe, W.; Bulckaen, D.; Gauderis, J. (2005). Geactualiseerd Sigmaphan voor veiligheid en natuurlijkheid in het bekken van de Zeeschelde: synthesesnota. Waterwegen & Zeekanaal NV: Antwerpen, Belgium. II, 74 pp., [details](#)

Natuurcomplex Zwin = het grensoverschrijdend geheel van natuurgebieden tussen de verstedelijkte badplaatsen Knokke-Heist en Cadzand-Bad. Het omvat de (in de toekomst ook uitgebreide) Zwinvlakte met omsluitende duinen en dijken, en de aansluitende Vlaamse en Zeeuwse natuurgebieden. Voor Vlaanderen zijn dat het Natuurpark Zwin en de Zwinduinen en -polders. Voor Zeeuws-Vlaanderen zijn dat de Kievittepolder, de ten oosten van het afwateringskanaal gelegen Nederlandse Willem-Leopoldpolder en de stadswallen van Retranchement. Het natuurcomplex Zwin is na uitbreiding van het Zwin circa 900 ha groot.

Figuur 1: Kaart van het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin)

⁽⁶⁾ Overzicht van de habitats van Europees belang in de Habitatrictlijngebieden, zoals aangegeven in de SDF-databank. Voor de habitats aangeduid met (X) werd door Vlaanderen of Nederland geen beoordeling van de beschermingsstatus gemaakt omdat het habitattypen slechts in 'verwaarloosbare' mate (categorie D in de SDF-databank) in het SBZ voorkomt.

Code	Habitattype	VL: Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent (BE2300006)	NL: Westerschelde & Saeftinghe (NL9803061)	NL: Zwin & Kievittepolder (NL3000027)	NL: Vlakte van de Raan (NL2008003)
1110	Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken				X
1130	Estuaria	X	X		
1310	Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten	(X)	X	X	
1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)	X	(X)	(X)	
1330	Atlantische schorren (<i>Glaucopuccinellietalia maritimae</i>)	X	X	X	
2110	Embryonale wandelende duinen		X	X	
2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")		(X)	X	
2130	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")			X	
2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>		X	X	
2190	Vochtige duinvaleien		X		
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i>	X			

	en <i>Genista</i>				
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	X			
3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamium of Hydrocharition	X			
6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem	X			
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones	X			
6510	Laaggelegen schraal hooiland	X			
9160	Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het Carpinion betuli	X			
91E0	Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i>	X			

⁽⁷⁾ Een overzicht van de verschillende rapportages in het kader van de Habitatrichtlijn

	NL	VL
SVI op landelijk niveau	Te Raadplegen in het Natura 2000-doelendocument*	Niet van toepassing
SVI op sub-landelijk niveau	Niet van toepassing	Te raadplegen in het rapport gewestelijke (Vlaanderen) instandhoudingsdoelstellingen**
SVI op niveau van de biogeografische regio	Voor Nederland per definitie gelijk aan SVI op landelijk niveau	Te raadplegen in het rapport NARA 2007***
SVI of situatie op gebiedsniveau	Nog te bepalen	Nog te bepalen
Beschermingsstatus (Standard Data Forms, gebiedsniveau)	SDF-Databank	SDF-Databank

* Anon. (2006). Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Den Haag, Nederland. 228 pp., [details](#)

** Paelinckx D., Sannen K., Goethals V., Louette G., Rutten J. & M. Hoffmann (red.). Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen. Conceptversie.

*** Dumortier, M.; De Bruyn, L.; Hens, M.; Peymen, J.; Schneiders, A.; Van Daele, T.; Van Reeth, W. (Ed.) (2007). Nature Report 2007: status of nature in Flanders: figures for policy purposes [Natuurrapport 2007: toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid]. *Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2007(4). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel, Belgium. ISBN 978-90-403-0271-8. 335 pp., [details](#)